

De neutraliteit als probleem

Bijna vijf maanden na het uitbreken van de tweede wereldoorlog, op 20 januari 1940, hield Winston Churchill, minister van marine in het gereconstrueerde kabinet-Chamberlain, een radiorede waarin hij begon met de successen te onderstrepen die Engeland en Frankrijk in de strijd ter zee behaald hadden: het eerste *U-Boot*-offensief was afgeslagen; de Duitse mijnen behoefde men niet langer te duchten; de Geallieerde convooien leden vrijwel geen verliezen. Veel moeilijker was eigenlijk, betoogde hij, ook door de strijd ter zee, de positie der neutrale mogendheden; hen beklagde hij: de Scandinavische staten, de volkeren van de Balkan en van het Donauebekken, Zwitsers, Belgen en Nederlanders. Passief en angstig zaten zij af te wachten wat het lot hun brengen zou. *'But what would happen'*, aldus Churchills retorische vraag, *'if all these neutral nations I have mentioned, and some others I have not mentioned'* (de Verenigde Staten!),

'were with one spontaneous impulse to do their duty in accordance with the Covenant of the League, and were to stand together with the British and French Empires against aggression and wrong? At present their plight is lamentable; and it will become much worse . . . Each one hopes that if he feeds the crocodile enough, the crocodile will eat him last. All of them hope that the storm will pass before their turn comes to be devoured. But I fear, I fear greatly, the storm will not pass. It will rage and it will roar, ever more loudly, ever more widely. It will spread to the South; it will spread to the North -'

het westen en oosten noemde hij niet. Hoe ook, *'there is no chance of a speedy end except through united action'* – dat was zijn bondige conclusie.¹

In de betrokken landen (van welke, eer veel tijd verstreken zou zijn, niet minder dan vijf door Hitler overvallen en bezet zouden worden) maakte die klemmende oproep tot internationale solidariteit in de strijd tegen het Derde Rijk weinig indruk. Sterker: hij wekte wrevel. Zo ook in ons land. Hadden Frankrijk en Engeland nog wel het recht, een beroep te doen op een solidariteit die zij zelf in de voorafgaande jaren met betrekking tot Mandsjoerije, China en Spanje, tot Abessynië, Oostenrijk en Tsjechoslowakije verzaakt

¹ *Into Battle. Speeches by Winston S. Churchill* (1945), p. 160.